

8. ישעיהו פרק כב, יג

(יג) וְהִנֵּה שֵׁשׁוֹן וְשִׁמְזוּהָ הָרֶגַע בְּקֶרֶב יְשׁוּזוּט צֶאֱן אֶכְלֵ בִּישָׁר
וְשִׁתוֹת יַיִן אֶכּוֹל וְשִׁתוֹ כִּי מִזֹּזֵר גְּבוּהַת:
רד"ק

(יג) והנה ששון ושמחה – לא ללא וללא פחדו לדברי האל – לאלא לענו
ושמחו, ואמרו הואיל וסופנו למות מעתה נעשה ששון ושמחה ונהרג בקר
ונשחוט לאן ונאכל בשר ונשתה יין כי מחר נמות ונשמח בעודנו בחיים

9. והגדת נשא

מי שמעכב מעשרותיו מלינתם לכהן, חושב על הנאת ההווה ולא על
תגמול העתיד, גם ביתו מתחנך כך, וסוף שאשתו תתמכר להנאת ההווה
במחיר ניתוץ העתיד. והפרשה השלישית פרשת נזיר. ולמה נסמכה
לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלולה יזיר עצמו מן היין,
שהיין מביא לידי ניאוף. למעט בתענוגות ההווה כדי להשמר בעתיד.

"חכמים הזהרו בדבריכם"

10. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ד

ביומוי ר' יהושע בן לוי ביקשו לעקור את הטבילה הזאת מפני נשי
הגליל שהיו נעקרות (עגונות מבעליהן מפני הצינה אשר שם ולא היו
בעליהן יכולין לטבול ופירשו מהן) מפני הצינה אמר להן רבי יהושע בן
לוי חבר שהוא גודר את ישראל מן העבירה אתם מבקשים לעקור
אותו מהו גודר ישראל מן העבירה מעשה בשומר כרמים אחד
שבא להיוקק עם אשת איש עד שהן מתקינין להן מקום איכן הן
טובלין עברו העוברין והשבין ובטלה העבירה (כהיא עובדא
דלקמיה שבשביל שהיון לחזור אחר מקום טבילה ובתוך כך באו עוברין
ושבין ומנעו מן העבירה:)

11. משנה מסכת אבות פרק א משנה יא

אבטליון אומר חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות
ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אהריכם וימותו
ונמצא שם שמים מתחלל:

12. רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה יא

ואמר: הזהרו בדבריכם בהמון, ואל יהיה בהם ספק ומקום פירוש,
כדי שלא יהיו שם אנשים כופרים שיפרשום כפי אמונתם,
והתלמידים אשר כבר שמעום מכם ישו בו למינות, ויחשבו שזאת
היתה אמונתכם, ויהיה בזה חלול שם שמים, כאשר ארע לאנטיגנס
איש שוכו עם צדוק וביתוס.

13. שו"ת להורות נתן חלק א הקדמה

ויש שתצא קלקלה מהוראתו לא על ידי שגגת השומעים, אלא על ידי
זדון לבם של המגלים פנים בתורה שלא כהלכה שיתלו את קלקלתם
באילן גדול שלא כדת

14. שו"ת כתב סופר אורח חיים סימן נז

אבל במצות תוכחה... צריך להתבונן ולהבין בשכלו איך
לקיימה בל יקלקל יותר ממה שהי' ומשתנה לפי השומעים
והזמן משא"כ כל שאר מצות התורה אין בהם שינוי וחילוף

איזהו טיפש – הרואה את "הנולד"

15. דברים רבה (וילנא) פרשת שופטים פרשה ה סימן ב

זשיה (משלי 1) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם... וכל מאכלה אינה אלא
חטה ומחצה והיא הולכת ומכנסת בקיץ כל מה שמוצא חטין ושעורין
ועדשים אייר תנחומא וכל חיה אינה אלא חטה ומחצה והיא כונסת את אלו
ולמה היא עושה כן שאמרה שמא יגזור עלי הקדוש ברוך הוא חיים ויהיה
לי מוכן לאכול

פרשת נשא – איזהו חכם הרואה את הנולד

מעלת הרואה את הנולד

1. במדבר פרק ה פסוק יב

דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה
אִשְׁתּוֹ וּמַעֲקָהּ הוּא מַעַל:
רש"י

(יב) איש איש כי תשטה אשתו – מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את
קדשו לו יהיו, אם אתה מעכב מתנות הכהן, חייך שתלטוך לנא אכלו
להביא לו את הסוטה:

2. דף על הדף קידושין דף כז עמוד ב

הגרא"א (קול אליהו, נשא) פירש לפי זה את מאמר חז"ל (הובא
ברש"י במדבר ה, יב), שאם אתה מעכב מתנות כהונה חייך
שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. וצריך ביאור מה
ענין אי נתינת תרומה לסוטה. אלא שאמרו חז"ל במסכת
ברכות (סג, א וברש"י שם), דמי שמעכב תרומותיו ומעשרותיו
ואינו נותנם, לו יהיו המעשרות, דהיינו ששדה לא תעשה אלא
אחד מעשרה ממה שהיתה עושה עד עכשיו. והנה, לאחר
ההאשה רואה שהוננו נאבד, סבורה היא שזה משום שהוא
רועה זונות, כפי שנאמר (משלי כט, ג) 'רועה זונות יאבד הון',
ואם כן לא תפחד מהמים המאדרים, כי יודעת שאף הוא אינו
נקי וממילא לא יבדקו אותה המים ותלך לזנות, ולכן יצטרך
לקחת אותה לכהן.

3. תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לא עמוד ב

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון – את זקני הנגב, אמר להן
... אידין מתקרי חכים? (מי מיתקרי חכם). אמרו ליה: איזהו חכם –
הרואה את הנולד. (המזין מלבו מה שעתיד להיות קורות שעמדים לנא ונזכר מהן).

4. קהלת פרק ב פסוק יד

הַזֹּכֵם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בְּזוּשָׁה הוֹכֵף וְיַדְעֵתִי גַם אֲנִי
שְׂמִיקָה אֲזוּר יִקְרָה אֶת כָּלָם:

5. והגדת פרשת נשא עמוד 63

והענין הוא שהחכם חי עם העתיד, רואה אותו ומתחשב בו, ומוכן
להצטמצם ולסבול בהווה עבור הרווח שבעתיד, ולהמנע מתאוות בהווה
כדי שלא לסבול ולהענש בעתיד. ואילו הטיפש אין לו אלא הנאות הרגע
ותו לא .... בחצר ביתי מסתובבות התולות, אומנם אין מזונותיהם עלי,
אבל אני מוריד להם פינכת חלב. באיזה להיטות מתנפלות הן על הפינכה
ולוקקות את החלב. ואני מתכופף ומייעץ: אל תחסלו הכל, תשאירו מעט
לארוחה הבאה – ואין עם מי לדבר, אינן שומעות, כשהן אוכלות העולם
מת והעתיד איננו!

6. משנה מסכת אבות פרק ב משנה ט

אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישראל שידבק בה האדם ... רבי
שמעון אומר הרואה את הנולד

7. ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק ב

הכואה את הנולד – כופה ומציט צמה שעתיד להיות, ומתוך כך נמלא
מחשז הפסל מלוא כנגד שכרה וזכר עבירה כנגד הפסלה:

24. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת ויחי פרק מט

באותה שעה נתגבר יצרו עליו ונראתה דמות דיוקנו של אבינו יעקב בחלון, אמר לו, יוסף עתידין אחיך שיחקקו על אבני השהם ואתה עמהם, רצונך שתמחה משם, מיד ותשב באיתן קשתו, מלמד ששב קשתו לאיתנה

25. תלמוד בבלי מסכת נזיר דף ב עמוד א

גמ'. מכדי תנא בסדר נשים קאי, מאי טעמא תני נזיר? תנא אקרא קאי: והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, וה"ק: מי גרם לה לעבירה? יין, וקאמר: כל הרואה סוטה בקלקולה – יזיר עצמו מן היין

26. דעת תורה פרשת נשא עמוד לו

אדם הרואה אשה נואפת תחת בעלה, קלקול משוקץ כזה, נפילה לדרגה הכי שפלה, על יעבור על המעשה באדישות והעלמה, לרוק ולומר הפלוגנית הלא מנובלת היא, זונה היא, היא ממש מטורפת, "אין המנאפים נואפים עד שתכנס בהם רוח שטות", מה זה נוגע לי?! – אין זה דרך חכמים, על האדם לדעת, כי גם זו האשה לא נתהפכה לזונה ברגע אחד, הרבה גורמים הביאוה לידי כך, על לא שמרה עצמה מן עדונים וענוגים ... עליו ללמוד ולחשוב על עצמו שגם הוא אינו יוצא מן הכלל, ויזהר שגם הוא לא יבוא ח"ו לירידה כזאת, יפרוש עצמו מן היין שמביא לידי איבוד הדעת, וכלי שליטת הדעת מי יעצור רוח?!

27. מכתב מאליהו חלק ה עמוד 23

הנה כבר כתב הגרי"ס ז"ל שיש שתי בחינות ביצר הרע: הטבעי דהיינו המידות הרעות; והרוחני, דהיינו המלאך המסית בתחבולות. והפירוש הוא: שכל עוד שלא תיקן האדם מידותיו הרעות, הרי מדרגתו ומציאותו רעה, ואז אין צורך למלאך לבוא בתחבולות. אבל זה שכבר עלה כל כך בעבודת הרוחניות שלו עד ששינה טבע מדותיו ואין היצר הרע יכול עוד להסיתו בהן, אז בא המלאך בעצותיו ותחבולותיו להכשילו. וזה ביאור חדש ב"כל הגדול מחברו יצרו וכו'". והמלאך מחפש אחד איזה רפיון דק בהתחזקותו, אפילו הדק ביותר, ואז יש לו רשות להכנס, ומתעה ומרבה דמיונות באדם והיינו רוח שטות שמכניס מבחוץ. ובשעה שנכנסת רוח השטות פועל הכלל של "בשעת יצה"ר לית דמדכר ליצר טוב". על ידי זה מצליח לפעמים להביא לידי עבירות שהן למטה הרבה ממדרגתו הרגילה של האדם, ויתכן שיתקרבו מעשיו למעשי המושחת במדות ובתאוות מבלי הפרש..

28. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עא עמוד א

בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב – דרוש וקבל שכר

29. משנת רבי אהרן פרשת כי תצא עמוד שלח

ותמה הגרי"ס על מה שאמרו "דרוש וקבל שכר" וכי אין די בשאר חלקי התורה? ... ויש לפרש עוד בדרך אחרת דהנה ענין בן סורר ומורה דנידון על שם סופו כמפורש שם בברייתא "הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סו"מ, שבסוף מגמר נכסי אביו, ומבקש לימודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות וכו', אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב". ... היינו שהדברים עומדים להגיע לידי כך, ונתחייב כבר עכשיו .... ולמדנו מכאן יסוד גדול בענין חינוך, כי ההרגלים בתחילת הגדלות גוררים אחריהם תוצאות חמורות למאד, כי הם מסבכים שחיתות גדולה והוא הולך מדחי אל דחי

16. דעת תורה שמות עמוד י

ולכאורה איך נבוא ללמוד מן מעשה פלא אשר אין בו כל מהלך והבנה? איך נחכם אנחנו ממעשה של כמו שגעון? ...

17. חתם סופר מסכת נדרים דף ל עמוד ב

בחי' אגדה שלי כתבתי במתני' איזהו חכם הרואה את הנולד ולא אמר הרואה את שעתיך להיות, והיינו משום מי שמפחד מהעתידות ביותר עליו נאמר אמר עצל ארי בחוץ ברחובות ארצח, ואמרו מן הזהירות שלא תרבה להזהר, ואמנם איש חכם שוקל העתידות במה שכבר עבר וממה שכבר נעשה בעולם כיוצא בזה ומביא ראיה מהעבר על העתיד האפשרי והיינו שאחז"ל הרואה את הנולד שכולל העבר שכבר נולד עם העתיד להולד

18. והגדת פרשת נשא

חז"ל אמרו שאין "והיה" אלא לשון שמחה, ואין "ויהי" אלא לשון צער. ורבותינו התקשו בסברת הדבר. ולהאמור, "היה" הוא לשון עבר. "והיה", בוא"ו ההיפוך, הופכו לעתיד. אם האדם מקיש מן העבר אל העתיד הרי זו לשון שמחה, כי ימנע ממכשולים.

19. שו"ת משנה שכיר חלק אורח חיים הקדמות

וכה עמדתי כאיש משתאה ואובד עצות - לעשות או שלא לעשות, עד שהאיר ה' עיני וראיתי מה שכתב מרן החיד"א (בערך נשאל דוד) וז"ל: וגדולי ישראל קצתם היו זהירים שלא להדפיס ספרי חידושיהם בחייהם, ובאמת אמרו מן הזהירות שלא תרבה להזהר, כי זה גרם שנאבדו הכתבים, חבל על דאבדון, עכ"ל

המעכב מלראות את הנולד - אשליה

20. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ג עמוד א

ריש לקיש אמר: אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שמות

21. שיחות מוסר מאמר עב

ונראה דרוח השטות היא שסובר החוטא שאף לאחר החטא לא יקטן ערכו, ויעמוד במעלתו הקודמת. כי אילו היה יודע שלאחר החטא ירד ממעלתו לא היה חוטא כלל, כי אין לך אדם שיסכים לכך שערכו יגרע וירד מטה, ובודאי לא יעשה מעשה שעלול להביאו לידי כך. ואף בחטא של עריות שנפשו של אדם מחמתן הדברים אמורים.

22. רש"י במדבר פרק טז

וקרא שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה ויולאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואלהו. אמר בשצילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (ד"ה א' כה, ה) כל אלה בניס להימן, אמר אפסך כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה. ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, וללא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה

23. בראשית פרק לט פסוק ח

וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲרֻזָּי הֵן אֲרֻזֵי לֹא יָדַע אֶתִּי מִהַ בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדֵי:

סיכום - פרשת נשא - איזהו חכם הרואה את הנולד

כמובן שדברי חכמים "איזהו חכם – הרואה את הנולד", אינם אמורים רק לגבי חיי הרוח אלא גם לגבי ההתנהלות בחיי החומר. יש גישה האומרת אל תחסוך כסף כדי לחתן את הילדים, אל תחסוך כסף לקנות דירה, תחיה באמונה תמימה ותחכה שהכסף יפול עליך מן השמים. באים חכמים ואומרים לא! הגישה הזו אינה נכונה! חז"ל אומרים תתכנן את החיים שלך, אם יש ילדים כנראה שבעז"ה הם גם יתחתנו וחתונה עולה כמה עשרות אלפי שקלים, אם לא נפקח את העיניים עכשיו ניפול בתוך הלוואות וכפי הבדיחה הידועה שכאשר שומעים אמבולנס בבני ברק יודעים שסגרו וורט... גם אם נקשה מאוכלי המן שלהם הלחם נפל מן השמים נענה ונאמר שדור המדבר היה דור ניסי, לא עבדו לפרנסתם ולא נלחמו את מלחמותיהם, אלא "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" ואעפ"כ בכניסתם לארץ נצטוו ללחום את ולכבוש את הארץ ולבטוח שהישועה היא מה' וכן הדין בפרנסה, מחובתנו להשתדל ולתכנן את חיינו ולא להפיל את עצמנו על הציבור ואחר כל מעשינו עלינו לדעת שהישועה אינה אלא מה' יתברך.

דוגמא נוספת לאיזהו חכם הרואה את הנולד מוצאים אנו בעסקי השידוכים. לפעמים בחור מתמקד בדברים שוליים ומעלים עין מדברים משמעותיים. פעמים שבחור מוקסם מיופי חיצוני למרות שהוא מזהה בעיה במידות. הבחור מסביר לעצמו ומשכנע את עצמו שאחרי החתונה הכל יסתדר אבל האמת שאחרי החתונה היופי תופס מקום הרבה יותר שולי מהמידות ופעמים רבות הבחור מרגיש שהוא עשה טעות. עשה טעות או לא עשה טעות זה כבר לא משנה, המציאות היא שהם ביחד ועכשיו צריך ללמוד להסתדר עם מה שיש. בחור שרואה את הנולד יודע שבראש ובראשונה מה שצריך לבדוק אלו המידות הטובות ורק לאחר מכן ממשיכים לשלב הבא ובדקים האם הבחורה נאה או לא נאה אבל לעולם לא מתחתנים רק בגלל יופי חיצוני. זו טעות שיכולה להוביל להרבה בעיות...

9 – נסיים את החלק הזה של השיעור בביאור של הרב גלינסקי לסמיכות שלושת הפרשיות – מתנות כהונה, סוטה ונזיר: מי שמעבד מעשרותיו מליתנם לכהן, חושב על הנאת ההווה ולא על תגמול העתיד, גם ביתו מתחנך כך, וסוף שאשתו תתמכר להנאת ההווה במחיר ניתוח העתיד. והפרשה השלישית פרשת נזיר, נסמכה לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, שהיין מביא לידי ניאוף. למעט בתענוגות ההווה כדי להשמר בעתיד.

"חכמים זההרו בדבריהם"

10- בירושלמי מסכת ברכות מסופר שבימי ר' יהושע בן לוי ביקשו לעקור את תקנת טבילת עזרא לבעל קרי משום שנשות הגליל היו עקרות מאחר שבעליהן לא הסכימו להיות איתם משום שחששו מהצינה במקוה. ר' יהושע התנגד בתוקף וטען שתקנת עזרא מצילה את ישראל מן העבירה וביטול התקנה יביא לפריצות גדולה ומסופר שם על אחד שבא לתבוע אשת איש לתשמיש אך בסופו של דבר נמנעו מלעבור על העבירה רק משום שלא מצאו מקוה. לא להאמיני! הנואף הזה מוכן לבוא על אשת איש אבל מה שחשוב לו זה המקוה. לא משנה כמה האדם הזה מוזר יש כאן לימוד גדול, לפעמים ביטול של תקנה, ביטול של מנהג וכדו' יכול להביא לאסונות גדולים ולאסורים חמורים. (סיפור דומה מובא בבבלי במסכת ברכות כב. אלא ששם ביאר רש"י שמדובר בפנויה ולא באשת איש.)

1-8 – פרשת סוטה נסמכה לפרשת מתנות כהונה. בטעם סמיכות הפרשיות כתב רש"י שמי שמעבד אצלו את מתנות הכהן בסוף יצטרך לבוא אל הכהן ולהביא לו את הסוטה. הגר"א בקול אליהו ביאר את הקשר שבין אי נתינת תרומה לסוטה. במסכת ברכות אמרו חז"ל שהמעבד בידו תרומות ומעשרות בסופו של דבר לו יהיו המעשרות, כלומר ששדהו לא תעשה אלא אחד מעשרה ממה שהיתה עושה עד עכשיו. אשתו של אותו יהודי רואה שהוא יורד מנכסיו וסבורה שכל זה אירע לו מחמת שזנה תחתיה, שהרי נאמר במשלי- 'רועה זונות יאבד הון'. כיון שחושבת שזנה תחתיה גם היא הולכת ומזנה תחתיו, שהרי אין לה מה לחשוש מהמים המאררים משום שכאשר בעלה אינו נקי מעוון המים המאררים לא יבדקו אותה (המים המאררים פועלים על האשה המזנה רק כאשר הבעל נקי מעוון). גם אם מהלך הדברים נשמע קצת רחוק, המסר ברור, לפני שאנחנו עושים דברים צריך להגביה את המבט ולראות מה ההשלכות של המעשים שלנו, וכפי שאמרו זקני הנגב לאלסנדרוס מוקדון "איזהו חכם- הרואה את הנולד וכן אמר שלמה המלך "החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך..." וביאר הרב גלינסקי שהחכם חי את העתיד, רואה אותו ומתחשב בו ומוכן להצטמצם ולסבול בהווה עבור הרווח שבעתיד וכן מוכן להמנע מתאוות בהווה כדי שלא לסבול ולהעניש בעתיד והטיפש אין לו אלא הנאת הרגע. וכן אמר ר' שמעון מאי דרך ישרה שידבוק בה האדם? "הרואה את הנולד" וביאר ר' עובדיה מברטנורא שכיון שצופה ומביט במה שעתידי להיות, מתוך כך מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה. הרואה את הנולד הוא אדם שלא עושה סתם דברים, אלא צעדיו שקולים ומחושבים. כדי שמבצע צבאי יצליח יושבים ימים ולילות ועוסקים בתכנון המבצע. חלק מהתכנון הוא איך מתמודדים עם תרחישים בלתי צפויים. לפני שיוצאים למבצע מחשבים רווח מול הפסד, הצלחות לעומת כשלונות ורק לאחר שאנשי הצבא הרחיבו את ראייתם הם יוצאים למבצע ובדר"כ בסיעתא דשמיא גם מביאים תוצאות טובות כפי שב"ה זכינו לראות פעמים רבות בשנה האחרונה. משום מה כשמדובר בצבא לכולם ברור שכך צריך להיות, אבל כשמדובר בחיינו הפרטי, כשמדובר בחיי הרוח שלנו אנחנו הרבה יותר "זורמים", לא משום שאנו דוגלים ב"זרימה" אלא משום שאנחנו לא לוקחים את חיי הרוח שלנו ברצינות. רוצים לחיות את חיי היומיום בשקט ובנחת ולא מבינים שפעמים השקט והנחת יהיו לנו לרועץ וכמו שמוכיח הנביא ישעיהו את ישראל על אומרם "אכול ושתו כי מחר נמות" וביאר הרד"ק שהם לא דאגו ולא פחדו מה' יתברך ואמרו: הואיל וסופנו למות מעתה נעשה ששון ושמחה, נהרוג בקר, נאכל בשר ונשתה יין, שהרי מחר נמות ואם כן לפחות נהנה בעודנו בחיים. אולי אנחנו לא אומרים את הדברים בגלוי, אבל לא בטוח שאיננו חיים כך. האם אנחנו עוסקים בלהעשיר את חיי הרוח שלנו? האם אנחנו עוסקים בעשיית חסד ובעשיית טוב לזולת? כל אחד יענה על השאלות לעצמו, אבל אם אנו מקבלים תשובות שליליות אזי תוכחת הנביא מופנית גם אלינו. החיים מאד עמוסים, יש משכנתא, יש מוסדות לימוד, המחיה רק הולכת ומתייקרת ובקלות אנו יכולים לשקוע עמוק בתוך הבוץ ולשכוח את המטרה שלשמה באנו לעולם, מחובתנו להסתכל קדימה ולתכנן את חיינו באופן כזה שנוכל גם לחיות בכבוד וגם להיות בהתקדמות רוחנית מתמדת.

14 – בשו"ת כתב סופר מאריך לדבר על מצוות תוכחה בימינו ובמסקנה כותב שיש הבדל בין מצוות תוכחה לשאר המצוות. בכל המצוות אין שום שינוי בין דור לדור, אך מצוות תוכחה משתנת לפי השומעים והזמן, יש זמנים שבהם התוכחה תשפיע על השומעים באופן חיובי ויש זמנים בהם התוכחה תשפיע על השומעים באופן שלילי. חובתו של המוכיח לבחון מול מי הוא מדבר ובאיזה זמנים הוא מדבר ורק לאחר מכן להחליט האם להוכיח ובאיזה אופן להוכיח. לפעמים יכול אדם לומר: "אני אומר את האמת! ירצו ישמעו לא ירצו לא ישמעו". המשפט הזה נחמד, אבל יש לבחון האם הוא מועיל או שמא מזיק. לפעמים כשאומרים את הדברים כהווייתם מרחיקים את השומעים והם יזלזלו בדברים, אך כשהדברים נאמרים באופן אחר ובסגנון אחר או שלא היו נאמרים כלל והמוכיח היה דוחה אותם לזמן אחר, יתכן שההשפעה היתה הרבה יותר גדולה ולא היינו נתקלים בבעיטה חזקה. ניקח לדוגמה רב סגור שמכהן כרב בקהילה פתוחה. ראשית צריך לדעת שהציבור הדתי לאומי בדר"כ לא מתבטל לרבנים (איני רוצה לומר את הדברים בהכללה אבל זו התחושה שלי לגבי רוב הציבור הדתי לאומי מלבד קהילות מסוימות). ההשלכות של חוסר התבטלות פעמים רבות גורמות למתחים גדולים בין הרב לבין הקהילה ונדרשת חכמה גדולה למצוא את הדרך איך מצד אחד לקדם את הקהילה ומאידך לא ליצור מחלוקות ותסיסה פנימית. כיון שאין לי נסיון בתחום לא אכתוב כיצד נראה לי שנכון להתנהג, אבל דבר אחד ברור שלפני כל הדרכה, הוראה, תוכחה צריך לחשוב אלף פעמים ורק לאחר מחשבה מרובה ניתן לקבל הכרעה.

איזהו טיפוש – הרואה את "הנולד"

15-19 - שלמה המלך הורה לנו "לך אל הנמלה עצל ראה דרכיה וחכם". כולנו מכירים את המדרש המלמד על העמל הרב של הנמלה הרבה מעבר לצרכים שלה. כמות האוכל לו הנמלה זקוקה במשך כל חייה הוא חיטה ומחצה, ואעפ"כ היא אוגרת הרבה מעבר לכמות הזו. מדוע? משום שהיא אומרת לעצמה שמא יגזור עליה הקב"ה חיים ותאריך ימים. ר' ירוחם הלוי תמה מה רצה ללמד אותנו שלמה ממעשה שגעון כזה וכי כך נכון לחיות? האם צריך לחסוך כסף מעבר למאה עשרים שמא נאריך ימים? הרי אין לך שטות גדולה מזו. ר' ירוחם מתרץ מה שמתרץ, אך אפשר לומר שבאמת מה שצריך ללמוד מהנמלה זה לא איך להתנהג אלא איך לא להתנהג! אמנם צריך להסתכל קדימה, צריך לראות את הנולד, אבל צריך להיזהר לא לחיות בהזיות ובדמיונות ועל פיהם לתכנן ולבנות את החיים וכמו שאמר החתם סופר שלכן אמרו במשנה איזהו חכם הרואה את הנולד ולא איזהו חכם הרואה את שעתיד להיות. איש חכם שוקל את שעתיד להיות בהתאם למה שכבר עבר וממה שכבר נעשה בעולם וזו הכוונה של הרואה את הנולד - שכולל העבר שכבר נולד עם העתיד להולד.

יש אנשים שנזהרים מלעשות דברים משום שהם מפחדים, הם רואים כל כך הרבה דברים ש"עתידים להיוולד" עד שהם מעדיפים להשאר בחוסר מעש. אנשים כאלה מלאים בדמיונות והורגים לעצמם גם את ההווה בגלל עתיד מדומה שכלל לא קיים. ראיית הנולד חייבת להיות בגבולות ההגיון ומתוך ניסיון העבר, לכן אומרים שאין חכם כבעל הניסיון, משום שכל הניסיון מלמד אותנו על "הנולד". "אמר עצל ארי בחוץ בתוך רחובות ארצו", מתי פעם אחרונה ראייתם אריה שמסתובב ברחובות? האם יש דבר כזה? התשובה היא לא! אז למה העצל טוען שיש? כי הוא עצלן והאריה הוא רק תרוץ למה להישאר בבית. יש אנשים טפשים שמציאים "נולד" שלא היה ולא יהיה אלא שנוח להם לעשות זאת כדי לתת לגיטימציה לחולשות שלהם.

פעמים רבות מצאנו בהלכה שיש דברים מותרים אך חכמים אסרו אותם ואין לפרוץ גדר והפורץ גדר ישכנו נחש וכל זאת משום שחכמים בראייתם המרוממת ראו שבמקומות מסוימים יש לאסור את המותר כדי שהגדר לא תיפרץ. היום ניתן לראות כל מיני פסקים שונים ומשונים (אני בכוונה נמנע מלהזכיר שמות של ספרים) שגם אם נניח שהניתוח ההלכתי נכון, אפילו הכי ההיתר עלול להביא לפרצה גדולה, מצאנו פסקים כאלו בנושאי פוריות ובהתרים בכל הסוגיות שקשורים ביחס שבין נשים לגברים. יש כאלו שאפילו הגדילו להתיר לשני גברים לחיות ביחד ובלבד שלא יגיעו לקיום יחסים, זה מבייש אפילו לכתוב את זה ולא להאמין שיש מי שמגדיר עצמו תלמיד חכם ומוציא פסק מעוות שכזה אבל לצערנו זה קיים וצריך להזהר מפני התופעה העלובה הזו. גם בענייני כשרות מצאנו פרצות נוראיות שעליהם נאמר "כוונתכם רצויה אך מעשיכם אינם רצויים". נאמן כשרות זה דבר שמבחינה הלכתית הוא קביל, אבל מי שבונה מערכת שלמה על נאמני כשרות אולי הלכה יודע, אבל הוא כלל לא מכיר את המציאות בשטח ולפסוק הלכה מבלי להכיר את המציאות זה פשע.

11-13 - אבטליון הורה לחכמים: "חכמים הזהרו בדבריכם" וביאר הרמב"ם בפירוש המשניות שכאשר חכם אומר דברים הוא צריך לומר אותם בצורה ברורה ובהירה מבלי להשאיר שום ספק בדבריו, שאם לא כן יש חשש שמא ישמעו אותו אנשים כופרים שיפרשו את דבריו כפי אמונתם ויהיה בזה חילול ה'. יסוד זה נכון לא רק גבי כופרים. פעמים רבות רואים פלוני אלמוני שעושה מעשה. שואלים אותו: "מי התיר לך לעשות כך וכך?" והוא משיב: "רב פלוני אלמוני", הולכים אל הרב ושואלים אותו האם התרת לעשות כך וכך? והוא משיב: "לא היו דברים מעולם". כיצד יתכן? אלא שהרב אמר משפט ומחמת שלא ביאר מספיק את דבריו השומע פירש את הדברים לפי הבנתו ונמצא שאין כל קשר בין כוונתו של הרב למעשה של פלוני. בשו"ת להורות נתן מרחיב את הדברים וכותב שפעמים הקלקלה לא תצא משגגת השומעים אלא על ידי זדון ליבם של המגלים פנים בתורה שלא כהלכה בכך שאת דבריהם הם תולים באילן גדול ובאופן זה השומעים משתכנעים והולכים על פי הוראתם. נראה לי שכבר הזכרתי בעבר שראיתי תשובה הדנה בשאלה, האם מותר לצפות בסרטים שיש בהם סצנות לא צנועות, הכותב פורס את תשובתו על פני עשרה עמודים ומוצא פתח להתיר לצפות בסרט ובמידה שהצופה יתקל בסצנה לא צנועה הוא יוריד את הראש והראייה הראשונית לאו שמיה "ראייה". הכותב תולה את דבריו באילנות גדולים, תנאים ואמוראים כגון: "ראייה בעל כורחו לאו שמיה ראייה" וכגון ליכא דרכא אחרינא". לא נכנס לדיון ההלכתי שלעניות דעתי הוא כלל לא מתחיל. אך גם אם נניח שיש מקום לראייה ההלכתית הזו ואין מקום אבל רק אם נניח שיש מקום, אם היה אדם שנמנע מלצפות בסרטים שיש בהם סצנות לא צנועות, עכשיו יש לו על מי לסמוך והוא יכול להתיר את הצפייה בתקווה שהוא יחזיק מעמד ובשעה שתהיה סצנה לא צנועה הוא יוריד את הראש. פסק הלכה כזה מעבר לכך שאין לו כל בסיס הלכתי הוא טומן בתוכו סכנה גדולה וחורבן גדול להרבה יהודים תמימים. הבאתי דוגמה קיצונית, אבל יש הרבה דוגמאות ביניים. בשורה התחתונה עלינו להיזהר לא לאנוס את דברי הראשונים והאחרונים כדי לבסס את דעתנו ההלכתית אלא עלינו ל"אנוס" את עצמנו ליישר את דעתנו על פי דעתם.

25-27 – בגמרא שואלים מדוע מסכת נזיר נמצאת בסדר נשים ומתריצים שבתורה נאמר שאם אדם מוצא ערוות דבר באשתו מותר לו לתת לה גט כריתות ולגרשה. אומרת הגמרא מה גרם לה שימצא בה ערוות דבר? מתרצת הגמרא – היין, וכבר אמרו שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ונמצא שיש קשר בין הנזיר לבין סדר נשים. שואל ר' ירוחם, מדוע הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, הרי מה שהוא רואה זה קלקול משווקץ, נפילה לדרגה הכי שפלה ואם כן מה כל זה נוגע לו?! אלא שעל האדם לדעת שגם האשה הנואפת היתה במעמד מכובד ולא ברגע אחת היתה למנאפת, אלא הרבה גורמים גרמו לה להגיע להיכן שהגיע וזאת עלינו ללמוד כשאנו רואים סוטה בקלקולה שאם לא נשמור את עצמנו ח"ו גם אנו עלולים להגיע לאותו מקום שפל ולכן הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין.

המכתב מאליו מביא את דבריו של הגרי"ס (ר' ישראל סלאנט) שיש שתי בחינות ביצר הרע. הטבעי (מידות רעות), רוחני. כל זמן שהאדם לא תיקן מידותיו אין היצר הרע מפריע לו שהרי כל מדרגתו ומציאותו היא מציאות רעה ואין צורך בתחבולות כדי להפילו. אך יש שכבר תיקן מידותיו ועלה במדרגות בעבודת ה' ואין היצר יכול להסיטו בדרך הטבע ולכן הוא מחפש איזה רפיון קטן ודרך אותו רפיון הוא נכנס ומפילו אותו לבירא עמיקתא וזו הרוח שטות שנכנסת באדם. זה הסבר מחודש למאמר חז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, שהיצר צריך להתאמץ להפילו. הסבר זה יכול לשפוך אור על כל מיני אנשים גדולים שסרחו ותמיד מבצבצת השאלה איך יתכן כדבר הזה. והתשובה פשוטה, מספיק שהם לא נזהרו במשהו קטן כמו דיני יחוד וכבר הדרך למטה סלולה....

28-29 - במסכת סנהדרין מובאת דעה שכן סורר לא היה וגם לא עתיד להיות ונכתב בתורה כדי לדרוש ולקבל שכר. הקשה רבי ישראל מסלאנט וכי אין די בשאר חלקי התורה לדרוש ולקבל שכר? אלא שמבן סורר ומורה אנו למדים יסוד גדול בחינוך – ההרגלים בתחילת הגדלות גוררים אחריהם תוצאות חמורות מאד, כי הם מסבבים שחיתות גדולה והוא הולך מדחי אל דחי.

פעמים רבות אנו כהורים מעדיפים להעביר את ההווה מבלי לחשוב על ההשלכות בעתיד. הדוגמאות רבות אך נביא כמה דוגמאות נפוצות. כדי ליצור שקט בבית יש שיטה בדוקה ומנוסה, קח את הילדים, תניח אותם מול המסך, שים "סמי הכבאי" או "אסי וטוביה" ולך לשלום, תחזור בעוד שעתיים ותראה שהילדים באותו מצב... אולי הרווחנו שקט בהווה אבל אם נתמיד בזה בעתיד נקבל עב"מים (עצם בלתי מזהה).... שולחים את הילדים לממ"ד. בנוסף למקצועות הקודש יש הרבה מקצועות חול שצריך ללמוד. מספר שעות הגמרא מאד מצומצם. מגיע השלב של מבחני כניסה לישיבות התכנויות והילד לא מתקבל, בקושי יודע איך להסתכל על אנסין בגמרא. האבא המתוסכל תופס את הראש וכוועס על הבית ספר היסודי. חכם עיניו בראשו, אם אתה רואה שהבית ספר לא מספיק, תמצא בחור שילמד עם הבן שלך במשך שנתיים שלוש ותדאג שיהיה מוכן. הפלא הוא שהורים רואים את התוצאות אצל הבן הבכור וממשיכים באותה התנהלות עם הילד שאחריו. (כמובן שמציאת מסגרת תורנית לילד חשובה לא רק בשביל להתקבל לישיבה תיכונית טובה אלא בעיקר בשביל להילמד תורה ויגדל ביראת שמים)

באופן זה ביאר הרב גלינסקי את דברי חז"ל שכל מקום שנאמר "והיה" אינו אלא לשון שמחה. "היה" הוא לשון עבר, "והיה" בוא"ו ההיפוך, הופכו לעתיד ונמצא שאם האדם מקיש מן העבר אל העתיד הרי זה לשון שמחה, אבל אם מקיש מהעתיד שלא היה אל העבר זה רק מביא צער ולכן "והיה" הוא לשון צער. הרב טייכטל בספרו שו"ת משנה שכיר מביא בשם החיד"א שהיו גדולי ישראל שנזהרו לא להדפיס את חידושיהם בחייהם וכתוצאה מזה נאבדו הרבה כתבים וכבר אמר רבנו בחיי בספרו 'חובת הלבבות' "מן הזהירות שלא תרבה להיזהר". (אולי היום הקצנו והלכנו לצד השני וכל אחד מוציא ספר, אך איני יכול להטיף מוסר בעניין שהרי סוף סוף גם אני נמנה עליהם.... ועל כך נאמר טול קורה מבין עיניך....)

המעכב מלראות את הנולד – אשליה

20-23 – ריש לקיש אמר שאין אדם עובר עבירה אלא אם נכנסה בו רוח שטות. מהי רוח שטות? ר' חיים שמואלביץ מבאר שרוח שטות היא האשליה שהאדם משלה את עצמו שהחטא לא יפגע במעמדו, שהרי אילו היה יודע שמעמדו יפגע לעולם לא היה חוטא "כי אין לך אדם שיסכים לך שערכו יגוע וירד מטה ובודאי לא יעשה מעשה שעלול להביאו לידי כך". דוגמא לכך מצאנו אצל קרח. רש"י שואל: "קורח שפיקח היה מה ראה לשטות זו? ומתרחץ עינו הטעתו", שראה שממנו יוצא שמואל ועוד כ"ד משמרות והיה בטוח שבו יבחר ה'. הכוח הרוחני של קורח הוא שגרם לו להתבזות ולהכנס מתחת לאדמה. אילו היה עוצר לרגע וחושב היה מגיע למסקנה שכל המחלוקת הזו מיותרת ורק רע יצא ממנה, אך קורח חי באשליה שהוא הולך להנהיג את ישראל ואשליה זו היא שהביאה לו את כל הצרות. לצערנו לא פעם ולא פעמים אנו שומעים על אנשים שהיו במעמד גבוה מאד והיום נמצאים מאחורי סורג ובריח. אילו היו מסתכלים צעד אחד קדימה והיו מבינים שסוף גנב לתלייה וסוף אנס לבית הכלא לא היו מעיזים לעשות מה שעשו, אך האשליה שימשיכו להיות גדולים ועם זאת יוכלו לספק את תאוותם הבהמית והחולנית גרמה להם ליפול מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. לפעמים האשליה היא פרי עמלם של הסביבה. יש אנשים שכלל לא חושבים להגיע למעמד מסוים אך הסביבה הקרובה דוחפת אותם ויוצרת אשליה שהכל ילך לפי התכניות, גם כאשר אותו אדם שומע מהסביבה הרחוקה יותר שאין כל סיכוי וחבל על הזמן, עדין הם חיים בתוך האשליה שלהם ובסופו של דבר מתבזים.

23-24 – דוגמא חיובית לכך שהאדם לא נכנע לאשליה ונשאר בצדקותו מוצאים אנו אצל יוסף הצדיק. אשת פוטיפר מנסה לפתות את יוסף אך יוסף ממאן ואומר "הן אדוני לא ידע איתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי" חוץ ממך. המדרש מגלה לנו שהניסיון של יוסף לא היה פשוט בכלל והיכולת להתגבר על היצר באה לו רק מחמת שראה דמות דיוקנו של אביו יעקב בחלון ואביו אמר לו שאם יחטא ימחה שמו מאבני השם. החשש של יוסף מלאבד את מעמדו הוא שהציל אותו מלחטוא עם אשת פוטיפר. אפשר לומר שאילו היה יעקב נגלה אלינו גם אנו לא היינו חוטאים. נענה ונאמר שיוסף הוא זה שצייר לעצמו את דמות דיוקנו של אביו. יוסף ברוחו הגדולה ידע מה יהיו ההשלכות של המעשה הרע ומשום כך נמנע מלעשותו וגם זאת נדרש מאתנו לאמץ את רוחנו ולהתמלא בעוז וגבורה ולדעת שלכל מעשה רע יהיו השלכות לא טובות.

ילדים מבקשים מההורים פלאפון טיפש, בהתחלה ההורים עונים בנחרצות לא! אבל הילד יודע עם מי יש לו עסק, הנדנודים מתחילים וההורים נשברים וברגע אחד הורסים את הילד... יש תופעה שהורים מאיימים על הילד – "אם לא תסדר את החדר אתה לא תבוא לסבתא", הילד שומע מהנהן בראשו לאות הסכמה ובחדר בלגן, מה קורה בסוף? ההורים לוקחים את הילד לסבתא ואומרים שהפעם הם מוותרים לו אבל בפעם הבאה הוא לא יוותרו. הילד מסתכל ושוב מהנהן בראשו לאות הסכמה וכך ההורים הופכים להיות ללעג וקלס. החכם עניו בראשו, אם אתה יודע שבכל מקרה לא תשאיר את הילד בבית אז מראש אל תאיים בדברים שאתה לא תקיים וגם אם בסוף החדר לא יהיה מסודר, לפחות תשמור על מעמדך כאבא שדובר אמת ועומד בדיבור שלו.

חברים יקרים!

החכם עניו בראשו, לחיות את ההווה מבלי להסתכל על ההשלכות בעתיד זה מאד נוח אבל לא נכון. לפני שאנו נגשים לעשות משהו עלינו להתבונן מה יהיו ההשלכות של המעשים שלנו. ההתבוננות על העתיד אסור שתהיה מנותקת מהמציאות, חובתנו לבחון את צעדנו על פי ניסיון העבר ומשם להקיש אל העתיד. המעכב הראשי מלראות את הנולד הוא האשליה, אנו משלים את עצמנו שהכל יהיה בסדר ופתאום כשאנו רואים שלא הכל בסדר זה כבר מאוחר מידי. יהי רצון שנהיה מאלו שיודעים להקיש מהעבר לעתיד ומהעתיד להווה, ולהתנהל בצורה מושכלת ונבונה.
שבת שלום ומבורך!!!

